

Sjukskrivning, arbete och arbetsförmåga – utmaningar i praxis och forskning

En utgångspunkt för det här temanumret har varit att se sjukfrånvaro som en fas i en längre omställningsprocess som gäller individens förhållande till arbetslivet vid sjukdom. Att betrakta sjukskrivningsprocessen ur ett perspektiv som inkluderar olika aktörers; hälso- och sjukvården, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen m.fl. ansvarsområden gör att strukturer, processer och förutsättningar kan analyseras med utgångspunkt i praktik och forskning.

Temanumret inleds med en artikel som berör Försäkringsmedicinskt beslutsstöd. Detta har tagits fram för att underlätta informationsutbytet mellan hälso- och sjukvården och Försäkringskassan samt kommunikationen med patienten. Implementeringen synes ha fungerat väl när det gäller, att genom diagnosspecifika rekommendationer, ange hur länge det är rimligt att en sjukskrivning pågår. Däremot har informationen som relaterar till patientens kvarstående arbetsförmåga, arbetsplats eller till behov av arbetslivsinriktad rehabilitering en fortsatt undanskymd plats. Med utgångspunkt i hur användningen av det försäkringsmedicinska beslutsstödet ser ut idag diskuteras dessa frågor i den första temaartikeln.

Bedömning av arbetsförmåga och anställningsbarhet är centrala uppgifter för välfärdsaktörerna då en person

blir sjukskriven. Bedömningarna har betydelse för den enskildes fortsatta förutsättningar att behålla en plats i arbetslivet. Med utgångspunkt i teori och forskning diskuterar Kerstin Ekberg hur de centrala begreppen anställningsbarhet och arbetsförmåga tolkas. Många mindre problem skulle vart och ett för sig kunna överbryggas, men sammantaget utgör de en grund för en ineffektiv rehabiliteringsprocess.

Olika organisationer gör skilda tolkningar av begreppet arbetsförmåga respektive vem som kan och som inte kan arbeta. I en av artiklarna analyseras på vilka grunder en bedömning av arbetsförmåga sker i avstämningmöten mellan sjukskrivna, försäkringskassa, sjukvården och arbetsgivare. Fokus riktas mot hur deltagarna i dessa möten diskuterar och resonerar om arbetsförmåga samt hur aktörerna ser på sin och övriga parter roll samt vilka utlåtanden som kom att ligga till grund för bedömningen. Författare till artikeln är Ida Seing, Christian Ståhl, Lennart Nordenfelt, Pia Bülow och Kerstin Ekberg.

Samordningsförbund är en struktur för interorganisatorisk samverkan inom rehabiliteringsområdet mellan kommun, landsting, försäkringskassa och arbetsförmedling. Hur detta samarbete faktiskt sker, hur det kan urvecklas samt vilka strategier som leder till hållbarhet

tema

i samverkansarbetet har analyserats i en fallstudie. Med utgångspunkt i dessa frågor diskuterar Christian Ståhl implementeringsprocesser kring samverkansteam i två samordningsförbund, med fokus på utveckling av strategier för implementering, hur berörda organisationer involverades i denna process, samt hur strategierna påverkade hållbarheten i samverkansarbetet.

Kvinnor står för två tredjedelar av sjukfrånvaron och det behövs mera kunskap om hur man kan stödja utveckling av arbetsmetoder som möjliggör att deras egen erfarenhet och kompetens tas tillvara. Kunskap om vilka faktorer som kan fungera hindrande respektive främjande vid en återgång till arbete behöver också utvecklas. Med utgångspunkt i främjande faktorer diskuterar Lena Mårtensson i sin artikel sjukskrivna kvinnors erfarenheter av faktorer som bidragit till att de känt sig stärkta och kunnat fatta välgrundade beslut i frågor, som relaterar till sjukskrivning och rehabilitering.

Slutligen redovisar en forskargrupp vid Göteborgs Universitet en studie om hur yrkesverksamma kvinnor, som sökte till vårdcentralen för psykiska besvär eller besvär från rörelseorganen, upplevde stress på grund av ökad arbetsbelastning. I studiens presenteras möjligheter att erbjuda preventiva åtgärder genom ett självadministrerande frågeformulär. Författare till artikeln är Kristina Holmgren, Malin Fjällström Lundgren och Gunnel Hensing.

Marika Wenemark har i sin *avhandling* undersökt positiva och negativa er-

farenheter av att delta i enkätstudier, faktorer som kan öka motivationen samt möjligheterna att öka svarsfrekvensen med metoder som också gynnar kvaliteten på data och skapar positiva erfarenheter för de svarande. Self-Determination Theory (SDT) är ett teoretiskt ramverk för att studera motivation. Enligt SDT kan motivation variera från amotivation (avsaknad av motivation) till intern motivation. Intern motivation är förknippad med starkare engagemang, bättre resultat och mer positiva erfarenheter. Resultaten talar för att det är möjligt att öka svarsfrekvensen i enkätstudier på ett sätt som samtidigt bidrar till en god datakvalitet och positiva erfarenheter för respondenterna.

Elsy Söderberg
Temaredaktör